

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

С. Н. БЕРВЕНО, магістрант

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

В сучасних умовах високого рівня невизначеності та швидких змін глобального соціально-економічного простору забезпечення стабільного розвитку соціально-економічної системи стає актуальним завданням держави та суспільства. Саме нестабільність сучасного розвитку, як його визначальна ознака, привертає особливу увагу до дослідження проблеми економічної безпеки. Лише в безпечних умовах економічного розвитку набуває таких визначальних характеристик як сталість, стійкість, динамізм, інклюзивність.

Нестабільне середовище визначається підвищеним рівнем ризиків та загроз, які знижують ефективність функціонування соціально-економічної системи, її довгострокову результативність та утворюють на шляху її розвитку негативні атрактори. Уникнути цього можливо лише при комплексній розбудові ефективної системи забезпечення економічної безпеки.

Питання економічної безпеки останнім часом привертають увагу дослідників, представників різних наукових шкіл і напрямів. Серед науковців, чий внесок в дослідження сутності, критеріальних ознак, складових та факторів економічної безпеки слід відзначити Л. Абалкіна, З. Варналія, В. Геєця, А. Гриценко, Я. Жаліло, В. Тамбовцева, Л. Шевченко та ін. Однак ця проблема є надзвичайно складною та багатогранною, тому потребує подальших наукових досліджень, в першу чергу, з врахуванням умов соціально-економічної нестабільності та головних трендів сучасного етапу глобальної трансформації.

Економічна безпека є головною складовою національної безпеки, що детермінує всі інші її компоненти, тому її забезпечення відіграє важливе значення в реалізації національних інтересів і підтримці державного суверенітету. Економічна безпека набуває особливої актуальності в умовах соціально-економічної нестабільності. В широкому сенсі економічна безпека є здатністю системи ефективно попереджати та усувати можливі загрози її розвитку, забезпечуючи його динамізм та стабільність. Тим самим вона характеризує можливості ефективного протистояння зовнішнім і внутрішнім небезпекам, здатність до адаптації та швидкого реагування на зміни. Економічна безпека також розкриває можливості системи щодо задоволення комплексу соціально-економічних потреб. Економічна безпека – це система ефективного реагування на можливі виклики, що забезпечує стійкі підвалини розвитку економіки з метою надання соціально значимих результатів. Економічна безпека – це складний феномен, що поєднує економічну ефективність та соціальні параметри розвитку.

Інституційний аналіз економічної безпеки дозволяє розглядати її як процес інституційних змін, що супроводжується позитивними зрушеннями основних економічних показників розвитку системи. Зокрема методологія інституційної архітектури дозволяє розглядати економічну безпеку як

комплексну складову розвитку. Інституційний аналіз знаходить своє ефективне застосування при розгляді трансформаційних процесів господарського механізму, при виборі основних заходів реконструктивного розвитку перехідних систем в умовах високого рівня соціально-економічної нестабільності. Через аналіз трансакційних витрат, як головного елемента механізму функціонування інституційної системи національного господарства, можна по новому осмислити поняття «економічна безпека». У даному ракурсі це властивість системи задовольняти зростаючі потреби соціуму з мінімальними трансакційними витратами. Саме скорочення трансакційних витрат є основою економічної ефективності та зростання якості соціальної взаємодії. Ще одним важливим інституційним фактором економічної безпеки є довіра. Саме цей інститут є основою формування ефективних господарських відносин з мінімальними трансакційними витратами, що сприяє більш ефективному розподілу ресурсів економічної системи.

Значним деструктивним впливом на соціально-економічну систему володіє непродуктивна нерівність як така, що перевищує свій продуктивний рівень та створює додаткові загрози розвитку. Надмірна нерівність є однією з головних перешкод перетворення результатів економічного зростання на соціальні ефекти розвитку. Вона є фактором зниження мотивації працівників, соціального розшарування, зростання напруги в суспільстві тощо. Нерівність є віддзеркаленням неефективності розподільних механізмів держава й низької ефективності всієї системи державного управління і регулювання економіки.

Нерівність доходів породжує багато нових форм нерівності, перш за все, нерівність людського розвитку. Значна диференціація доходів населення має визначальний деструктивний вплив на формування економічного потенціалу суспільства. Таким чином надлишкова нерівність руйнує підвалини стійкого зростання економіки. Тому заходи державної соціально-економічної політики щодо зниження надлишкового рівня нерівності мають важливе значення для забезпечення економічної безпеки.

Серед безлічі загроз і ризиків, що характеризують сучасний стан глобальної соціально-економічної системи, найбільш негативний вплив на стабільність економічного розвитку мають трансформаційні процеси, що породжують значні структурні дисбаланси економічної системи. Структурні дисбаланси економічної системи, що обумовлені трансформацією господарського механізму та впливом зовнішніх чинників, зокрема глобалізаційних тенденцій, дестабілізують систему і визначають додаткові небезпеки розвитку. Тому особливого значення набувають заходи стабілізаційної, структурної та антикризової політики держави щодо їх подолання. Серед актуальних дисбалансів економічної системи України особливе місце посідають тінізація економічних відносин та офшорний характер фінансової системи.

Вирішення цих завдань полягає в проведенні комплексної детінізації та деофшорізації економічної системи. Комплекс цих заходів надасть економіці додаткових ресурсів розвитку, перш за все, фінансових, сприятиме реконструкції соціально-економічної системи, що матиме наслідком зростання стабільності та динамізму економічного розвитку.